

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף קיג

(המשך מעמוד קודם)

גמרא: מאי שנא חרש וחרשת: אף שחרש וחרשת אינם ברי דעת, תקנו להם רבנן קידושין ונישואין. הגמרא שואלת מדוע לחרש וחרשת תקנו (כמו שמוכח במשנה), ואילו לאיש שוטה ואישה שוטה לא תקנו (כמו שמוכח מהברייתא שהגמרא מביאה)?

חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן: כלומר בהם תוכל להתקיים תקנת רבנן אם יתקנו להם נשואין, דהיינו שהם יכולים לחיות בשלום בית, ולכן תקנו להם נשואין. מה שאין כן שוטה או שוטה שאינם יכולים לגור בכפיפה אחת.

ומאי שנא קטן: שלא תקנו לו נשואין כמו חרש? והתשובה היא שמכיון שחרש לא יגיע לעולם למצב של נישואין מהתורה, תקנו לו רבנן נשואין בכדי שלא ישאר בגפו.

ומאי שנא קטנה דממאנה: שיכולה למאן בנישואין, ואילו חרשת (הדומה לקטנה שאין בה דעת) אינה יכולה למאן? והתשובה היא שאם חרשת היתה יכולה למאן לא היו מתחתנים איתה מחשש שתמאן, כי היא תוכל למאן כל החיים. אבל קטנה שיכולה למאן רק מספר שנים עד שתגדל, אפשר לפייס אותה בזמן הזה שלא תמאן עד שתגדל.

ומאי שנא קטנה שאכלה בתרומה: קטנה בת ישראל שהשיאוה אחיה ואימה לכהן שנישואיה רק מדרבנן, בכל אופן אוכלת בתרומה. ואילו חרשת ישראלית גדולה שגם היא נישואיה רק מדרבנן, אם נישאת לכהן אינה אוכלת בתרומה?

הגמרא מביאה ראייה לעובדות הנ"ל מדברי רבי יוחנן בן גודגדא.

חרשת שהשיאה אביה בקטנותה והגדילה יוצאת בגט, אפילו שהיא כבר לא ברשות אביה משנישאה וממילא אינו יכול לקבל את גיטה בשבילה, והיא הרי אין לה דעת – כי אין צורך בהסכמת האישה להתגרש. אלא שרבי יוחנן בן גודגדא לא אמר שהיא אוכלת

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

בתרומה, והוא היה צריך לעבור למקרה של קטנה בכדי לומר שהיא אוכלת בתרומה. מוכח מכאן שחרשת לא אוכלת בתרומה.

גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת: שמא תתחתן החרשת עם כהן חרש ויאכילה. אך הגמרא מקשה: הרי בכל מקרה חרשת אוכלת תרומה כמו קטן שאוכל נבלות? ומתרת: שמא יאכיל חרש בפקחת שאסורה לאכול.

ומקשה: הרי בתרומה דרבנן מותר לה לאכול שהרי נישואיה מדרבנן? ומתרת: גזירה שמא תבוא לאכול הפקחת בתרומה דארייתא מחמת נישואיה לחרש, והרי אסורה לאכול.

ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה?: והתשובה שאם לחרשת היתה כתובה ימנעו ולא יתחתנו איתה, מה שאין כן קטנה לא ימנעו כי בהמשך היא תגדל ותהיה בת דעה.

דתנן הממאנת: אין לה כתובה משום שהוא הוכרח להוציאה. השניה: היא ערוה מדברי סופרים ורבנן קנסו אותה שאין לה כתובה. והאילונית: אין לה כתובה כי היא 'מקח טעות'.

מדברי המשנה מדייקת הגמרא 'אבל יוצאה בגט-קטנה (-כך גירסת כתב יד) יש לה כתובה'. כלומר במשנה כתוב שממאנת אין לה כתובה, משמע שקטנה שיוצאת בגט יש לה כתובה.

אין להם עליהם כלום: כלומר אינם צריכים להביא כתובה לנשותיהם, מכיון שהם נשאו אותן בעודם חסרי דעת, ואפילו שרבנן תקנו נשואין לחרש הם לא תקנו כתובה לאשתו. ואם לאחר שנתפקחו הם רוצים לקיים את נשותיהם יש להן כתובה רק של מנה כדין בעולה (ולא בבתולה שיש לה מאתיים).

ופקח שנשא חרשת או שוטה: אם הוא כתב לה מעצמו כתובה הרי הוא הזיק את נכסיו וחייב לתת לה. מדייקת הגמרא אבל אם אינו רוצה לתת לה כתובה אינו חייב, והטעם בכדי שלא ימנעו מלישא חרשת.

הגמרא שואלת אבל מדוע חרש שנשא פקחת לא כותב לה כתובה, שהרי הפקחת לא תרצה להתחתן ללא כתובה?

ההוא חרש: מעשה בחרש שהיה שכן של רב מלכיו, ורב מלכיו היה אפוטרופוס על נכסיו (-על פי תוס'). ורב מלכיו חיתן אותו עם אישה וכתב לה ארבע מאות זוז בכתובה (מכח האפוטרופוסות), אפילו שרבנן לא תקנו לחרש כתובה.

*

אשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי: כלומר שלא נחשוב שמהתורה היא ספק נשואה ספק לא נשואה, וממילא הבא עליה חייב אשם תלוי כהבא על הספק. אלא היא לא נשואה כלל מהתורה, רק נשואה מדרבנן.

לימא מסייע ליה: לכאורה יש ראייה לשמואל מהמשנה 'חמישה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה ואלו הן חרש' דהיינו שאין מעשיו כלום, ולכן גם אין לו שום קנין באשתו.

והתורם את שאינו שלו: כי 'שליח' לתרום תרומה יכול להיעשות רק מדעתו של בעל הבית. **ועובד כוכבים:** אינו יכול לתרום כי אינו בן ברית, ומהפסוק המלמד על תרומה לומדים דוקא בן ברית.

הגמרא דוחה: הוא דאמר כרבי אלעזר: שמואל סובר ש'מעשה' חרש מוטל בספק, כי הוא ספק בר דעת. ובאמת לגבי תרומה הוא סובר כנתא רבי אלעזר החולק על המשנה הנ"ל, וסובר שחרש שתרם תרומתו לא תצא לחולין מספק.

אבל לגבי אשם תלוי הוא סובר שאשם תלוי בא רק על ספק של שתי חתיכות. דהיינו שהוא סבר ששתיהן שומן ואכל אחת מהן, ולאחר מכן נודע לו שאחת היתה חלב ואינו יודע איזו מהן. וכן שתי נשים שהיו בבית וסבר שנמצאת בבית רק אשתו, ובא על אחת מהן בסוברו שהיא אשתו, ובבוקר התגלה שהיתה שם עוד אישה ואינו יודע את מי בעל. אבל הבא על אשת חרש הוא ספק באישה אחת כמו ספק בחתיכה אחת, ועל זה אין אשם תלוי.

[טעם הדבר שנאמר באשם תלוי "וְעָשׂוּ אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ" דהיינו אחת מתוך שתיים שאחת היתר ואחת איסור].

כוי: הוא ספק חיה ספק בהמה. חיה מותר לאכול את החלב שלה, ואילו בהמה אסור לאכול את החלב שלה. האוכל חלב של כוי לדעת רבי אלעזר חייב עליו אשם תלוי. והרי זהו ספק בחתיכה אחת?

הגמרא מתרצת: שמואל סובר כרבי אלעזר לענין תרומת חרש שהיא ספק כי הוא ספק בר דעת, אבל חולק עליו לענין אשם תלוי שבזה הוא סובר שדוקא בחתיכה אחת מתוך שתי חתיכות יש אשם תלוי.

ואיכא דאמרי: לפי האיכא דאמרי התירוץ של הגמרא הוא ששמואל סובר כרבי אלעזר החולק על המשנה בתרומות, וסובר שחרש הוא ספק בר דעת, ולדעת רבי אלעזר גם יש אשם תלוי בחתיכה אחת והוא הדין באשת חרש.

*

בעי רב אשי: מאי טעמא דרבי אלעזר: הסובר שחרש הוא ספק בר דעת. האם הוא סובר שיש לו דעה קלושה (שאינו מיוחד להבין כשאר בני אדם) רק הוא מסתפק אם הדעה הקלושה הזו היא דעה צלולה או שאינה דעה צלולה. א שהוא סובר שהוא לעתים 'חלים' ואז יש לו דעה לכל דבר כפיקח, ו'עתים' הוא שוטה ואז יש לו דעת קלושה ולא צלולה, וכל פעם אנו מסתפקים באיזה מצב הוא נמצא.

להוציא אשתו בגט: לפי הצד הראשון הדעה שלו תמיד באותה דרגה, ולכן כמו שהוא יכל לקדש כך הוא גם יכול לגרש. אבל לפי הצד השני אנו חוששים שהוא קידש כפיקח וכשהוא מגרש הוא שוטה, וממילא הוא אינו יכול לגרש.

*

למדנו במשנה שאישה שנשתטית אינו יכול לגרשה.

מי שיש לה יד לגרש עצמה: כלומר שהיא יכולה לשמור את הגט שלה (ואז היא יכולה להתגרש בעל כרחיה), אבל מי שאין לה דעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת.

שמשלחה וחוזרת: כיון שהיא שוטה.

אמר אביי דיקא נמי: ממשנתנו מדוייק שמדובר בשוטה שיכולה להתגרש מדאורייתא ורבנן אסרו עליה. שהרי לגבי אישה שוטה נאמר במשנה 'לא יוציא', ואילו לגבי איש שוטה נאמר 'לא יוציא עולמית'. כי לגבי אישה שוטה בדיעבד אם גירש אותה חלים הגירושין, אבל לגבי איש שוטה גם אם גירש אותה בדיעבד הם לא חלים לעולם – כלומר בשום מצב (-ריטב"א).

*

למדנו במשנה: רבי יוחנן בן נורי שאל 'מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא'?

איבעיא להו: מה היה קשה לרבי יוחנן בן נורי. האם היה פשוט לו שאיש חרש אינו מוציא, והקושיא שלו מדוע אישה חרשת לא יוצאת. או להיפך?

ת"ש: מכך שענו לו חכמים: אינו דומה האיש לאישה, משמע שהוא התקשה על האיש. כי אם היה מתקשה על האישה היו עונים לו להיפך: אינה דומה האישה לאיש.

הגמרא **מקשה: אדרבא:** מהמשך המשנה שהעיד רבי יוחנן בן גודגדא על חרשת שהשיאה אביה שיוצאת בגט, ואמרו לו חכמים לרבי יוחנן בן נורי אף זו כיוצא בה – פקחת שנתחרשה כיוצא בה. משמע שהדיון בין חכמים לרבי יוחנן בן נורי היה על האישה ולא על האיש?

אלא רבי יוחנן בן נורי לדבריהם קאמר להו: כלומר הוא עצמו סובר שאין הבדל בין חרש לחרשת ושניהם לא יכולים לגרש ולהתגרש. אבל הוא הקשה לחכמים לפי שיטתם שיש הבדל בין חרש לחרשת, מדוע? ועל כך ענו לו חכמים כמובא במשנה.